

انس، قاهره ۱۳۲۳، چاپ افست بیروت [بی تا]؛ علی بن عبدالله سهودی، وفاء الوفا باخبار دارالمصطفی صلی الله علیه وسلم، چاپ محمد نظام الدین فتیح، مدینه ۲۰۰۸/۱۴۲۹؛ محمد بن مکی شهید اول، الدروس الشرعية فی فقه الامامية، قم ۱۴۱۲-۱۴۱۴؛ زین الدین بن علی شهید ثانی، الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة، چاپ محمد کلانتر، بیروت ۱۹۸۳/۱۴۰۳؛ احمد صابری همدانی، کتاب الحج، تقریرات درس آیت الله محمد رضا موسوی گلپایگانی، قم ۱۴۰۰-۱۴۰۵؛ محمد کاظم بن عبدالعظیم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، قم ۱۴۱۷-۱۴۲۳؛ فخرالدین بن محمد طبریزی، مجمع البحرین، چاپ احمد حسینی، تهران ۱۳۶۲ ش؛ محمد بن حسن طوسی، المبسوط فی فقه الامامية، ج ۱، چاپ محمد تقی کشفی، تهران ۱۳۸۷؛ یوسف رغدا عاملی، معالم مکه و المدينة بین الماضي والحاضر، بیروت ۲۰۰۲/۱۴۲۲؛ عبدالیاسط بدر، التاريخ الشامل للمدينة المنورة، مدینه ۱۹۹۳/۱۴۱۴؛ محمود بن احمد عینی، عمدة القاری: شرح صحیح البخاری، بیروت: دار احیاء التراث العربی، [بی تا]؛ محمد بن حسن فاضل هندی، کشف اللثام عن قواعد الاحکام، ج ۵، قم ۱۴۲۲؛ محمد حسین بن مهدی قراہانی، سفرنامه میرزا محمد حسین حسینی قراہانی، چاپ سعید گلزاری، تهران ۱۳۶۲ ش؛ محمد بن یعقوب فیروزآبادی، القاموس المحیط، بیروت: دارالعلم، [بی تا]؛ کلینی (بیروت)؛ جعفر بن حسن محقق حلی، المعتمد فی شرح المختصر، ج ۲، قم ۱۳۶۴ ش؛ ابوبکر بن حسین مراغی، تحقیق النصرة بتلخیص معالم دارالہجرة، چاپ عبداللہ بن عبدالرحیم عیسیان، مدینه ۲۰۰۲/۱۴۲۲؛ محمد بن احمد مطری، التعریف بما آتت الهجرة من معالم دارالہجرة، مدینه ۱۴۰۲؛ محمد بن محمد مفید، المقتبعة، قم ۱۴۱۰؛ محمد باقر نجفی، مدینه شناسی، ج ۱، کلان ۱۳۶۴ ش؛ محمد حسن بن باقر نجفی؛ یاقوت حموی؛ یعقوبی، البلدان.

۱ / مریم حسینی آهق /

ذوالخَلَصَة، بت یا بتخانه ای در جنوب مکه و معبود پاره ای از قبایل عرب در روزگار جاهلیت. به جز ضبط یاد شده که صحیح تر به نظر می رسد، این نام به صورت ذوالخَلَصَة، ذوالخَلَصَة و ذوالخَلَصَة نیز ذکر شده است (ابن هشام، ج ۱، ص ۸۸؛ یاقوت حموی، ذیل «الخلصة»؛ ابن حجر عسقلانی، ج ۸، ص ۵۵). خلصه گیاهی است خوشبو که به درخت می چسبد (یاقوت حموی؛ ابن حجر عسقلانی، همانجاها). سبب این نام گذاری شاید آن بوده است که پرستندگان خود را جزو پاکان می دانستند (ابن یاقوت حموی، همانجا).

در بیشتر منابع، ذوالخلصة نام خانه یا بتخانه ای دانسته شده که این بت در آن قرار داشته است (برای نمونه ← ابن حبیب، ص ۳۱۷؛ بخاری، ج ۴، ص ۲۳۲؛ زمخشری، ج ۱، ص ۱۲۵؛ ابن منظور، ذیل «خلص»؛ ابن حجر عسقلانی، همانجا؛ قس ازرقی، ج ۱، ص ۱۹۶، که از این بت با نام خَلَصَة یاد کرده است)، اما بعضی این نظر را درست ندانسته اند، زیرا به گفته آنان، ذو

اهالی مدینه و حج گزاران از این مسیر دانسته است. در فقه امامی و اهل سنت برای احرام کسانی که به سبب داشتن عذری نمی توانند در مسجد محرم شوند، آرای مختلفی مطرح شده است، از جمله محرم شدن در بیرون مسجد، محرم شدن در حال عبور از مسجد، احرام بستن پس از ورود به مسجد با تیمم و محرم شدن از میقات جحفه. بعضی فقهای اهل سنت برای چنین افرادی انتظار کشیدن تا زمان رفع عذر و سپس احرام بستن از ذوالحلیفه را برتر از محرم شدن در جحفه شمرده اند (ابن قدامه، ج ۳، ص ۲۶۱؛ خطاب، ج ۴، ص ۵۱-۵۲؛ طباطبائی یزدی، ج ۴، ص ۶۳۳-۶۳۲؛ امام خمینی، ص ۱۴۰-۱۴۱).

منابع: ابن بطوطه، رحلة ابن بطوطه، چاپ علی متصر کتانی، بیروت ۱۳۹۵/۱۹۷۵؛ ابن جبیر، رحلة ابن جبیر، بیروت ۱۹۸۶؛ ابن حمزه، الوسيلة الى نيل الفضيلة، چاپ محمد حسون، قم ۱۴۰۸؛ ابن شیه نمیری، تاریخ المدينة المنورة: اخبار المدينة النبویة، چاپ فہیم محمد شلتوت، قم ۱۹۹۰/۱۴۱۰؛ ابن عابدین، رد المحتار علی الدر المختار، چاپ سنگی مصر ۱۲۷۱-۱۲۷۲، چاپ افست بیروت ۱۹۸۷/۱۴۰۷؛ ابن قدامه، المغنی، بیروت [۱۳۴۷]، چاپ افست [بی تا]؛ ابن نجیم، البحر الرائق شرح کنز الدقائق، بیروت ۱۹۹۷/۱۴۱۸؛ احمد بن حنبل، مسند الامام احمد بن حنبل، بیروت: دار صادر، [بی تا]؛ علی بن موسی افندی، وصف المدينة المنورة فی سنة ۱۳۰۳ هـ / سنة ۱۸۸۵ م، در رسائل فی تاریخ المدينة، چاپ حمد جاسر، ریاض: دار الیمامة، [؟ ۱۹۷۲/۱۳۹۲]؛ امام خمینی، مناسک حج: مطابق با فتاوی حضرت آية الله العظمی امام خمینی و مراجع معظم تقلید، تهیه و تنظیم: محمد رضا محمودی، قم ۱۳۸۹ ش؛ بخاری؛ عبداللہ بن عبدالعزیز بکری، معجم ما استعجم من اسماء البلاد و المواضع، چاپ مصطفی سقا، بیروت ۱۹۸۳/۱۴۰۳؛ بلاذری (بیروت)؛ اسماعیل بن حماد جوهری، الصحاح: تاج اللغة و صحاح العربية، چاپ احمد عبدالغفور عطار، قاهره ۱۳۷۶، چاپ افست بیروت ۱۴۰۷؛ ابراہیم بن اسحاق حربی، کتاب المناسک و اماکن طرق الحج و معالم الجزيرة، چاپ حمد جاسر، ریاض ۱۹۸۱/۱۴۰۱؛ حرز عاملی؛ حسین علی مصطفی، أضواء علی معالم المدينة المنورة و تاریخها، بیروت ۲۰۰۳/۱۴۲۳؛ محمد بن محمد خطاب، مواهب الجلیل لشرح مختصر خلیل، چاپ زکریا عمیرات، بیروت ۱۹۹۵/۱۴۱۶؛ محمد بن احمد خطیب شربینی، معنی المحتاج الی معرفة معانی الفاظ المنهاج، [قاهره] ۱۹۵۸/۱۳۷۷؛ رضا خلیفانی، معتمد العروة الوثقی، محاضرات آیت الله خوبی، قم ۱۴۰۵-۱۴۱۰؛ خلیف بن خیاط، تاریخ خلیف بن خیاط، روایت بقی بن خالد [مخلد]، چاپ سهیل زکریا، بیروت ۱۹۹۳/۱۴۱۴؛ احمد بن یاسین خیاری، تاریخ معالم المدينة المنورة: قديماً و حديثاً، ریاض ۱۹۹۹/۱۴۱۹؛ عبداللہ بن عبدالرحمان دارمی، سنن الدارمی، چاپ محمد احمد دهمان، دمشق ۱۳۴۹؛ حمد دواج، المدينة المنورة فی الفكر الاسلامی، بیروت ۲۰۰۶/۱۴۲۷؛ عبدالکریم بن محمد راقعی قزوینی، فتح العزیز: شرح الوجیز، بیروت: دارالفکر، [بی تا]؛ عبدالسلام بن سعید سحنون، المدونة الكبرى، التي رواها سحنون بن سعید تنوخی عن عبدالرحمان بن قاسم عقی عن مالک بن

IRCICA

جمهورية مصر العربية
المجلس الأعلى للشئون الإسلامية
لجنة إحياء التراث الإسلامى

سُبُلُ الْهُدَى وَالرَّشَادِ
فِي سَيْرِ تَخْيِيرِ الْعِبَادِ
للإمام محمد بن يوسف الصَّاحِبِ الشَّامِيِّ المُنَوَّى ٩٤٤هـ
الجزء السادس

تحقيقى

الأستاذ إبراهيم التريى   الأستاذ عبد الكريم العزبى

١٩٨١ - ١٤٠٢

الباب السادس والسبعون

في سرية جرير بن عبد الله البجلي إلى ذي الخليفة ... ٣٧٦-٣٧٧

28 EYLOL 1982